

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
MANEVİ DESTEK VE REHBERLİK PROGRAMI

ERGENLİK DÖNEMİNDE DİNİ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ
MANEVİ REHBERLİK VE DANIŞMANLIK

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ

Hazırlayan

Saadet ŞEN

DENİZLİ-2023

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
MANEVİ DESTEK VE REHBERLİK PROGRAMI

ERGENLİK DÖNEMİNDE DİNİ GELİŞİM ÖZELLİKLERİ
MANEVİ REHBERLİK VE DANIŞMANLIK
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS DÖNEM PROJESİ

Saadet ŞEN

Danışmanı

Doç. Dr. İsmet EŞMELİ

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU

İslami İlimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Tezsiz Yüksek Lisans Manevi Destek ve Rehberlik Programı öğrencisi Saadet ŞEN tarafından hazırlanan “Ergenlik Dönemi Dini Gelişim Özellikleri, Manevi Rehberlik ve Danışmanlık” başlıklı Tezsiz Yüksek Lisans Projesi tarafımdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından Tezsiz Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. İsmet EŞMELİ
Danışman

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
..... /...../ 2023 tarih ve .....sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Harun ABACI
Enstitü Müdürü

BEYAN

Bu proje ödevindeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış kurallarına uygun olarak yazılıp sunulduğunu ve ilkelerin, kuralların gereği olarak, bu projede bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve sonuçların kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Saadet ŞEN

ÖNSÖZ

Ergenlik dönemi, çocukluktan gençliğe geçiş başka bir deyiş ile gençlik dönemine hazırlıktır. Bu dönem ortalama olarak 12 -18 yaş grubunu oluşturmaktadır. Gençlik ya da ergenlik dediğimiz bu dönemde dini yaşayış, dini tutum ve davranışlar, gençlerin gelecek hayatındaki dini hayatlarının temel taşlarının döşendiği önemli bir evredir. Ayrıca bu dönem gençlerimizin mükellef olduğu, Allah'a karşı sorumluluklarının başladığı dönem olması itibariyle de oldukça kritik bir evredir. Bu çalışmamda ergenlik döneminin özellikleri, ergenlik dönemi dini tutum ve davranışların oluşmasında ailenin ve çevrenin, okul ortamının etkisi ve din öğretimi programlarının gençlerimizin dini hayatlarına olan katkıları ya da eksikliklerinin neler olduğu konusunda tespitlerin yapılması hedeflenmiştir.

Çalışmamın birinci bölümünde ergenliğin tanımı, ergenlik dönemleri ve özelliklerine yer verilmiştir. Ergenliğin sosyolojisi ve psikolojisi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümünde ise ergenlik döneminde maneviyat nasıl olmalıdır, maneviyatın tanımı, ergenlerimizin maneviyata olan ihtiyaçları, ergenlerimize yapılması gereken manevi destek ve rehberlik nasıl olmalıdır ergenlerimizin manevi başa çıkmaları ve manevi gereksinimleri nelerdir gibi durumların üzerinde durulmuştur. Ayrıca sonuç bölümünde ergenlerimize verilmesi gereken manevi danışmanlık hizmetlerinin nasıl olması gerektiğiyle ilgili tespitlerde bulunulmuştur.

Bu çalışmanın hazırlanması sırasında gerek akademik gerekse manevi anlamda katkı ve desteğini esirgemeyen çok değerli danışman hocam Doç. Dr. İsmet EŞMELİ 'ye teşekkürü borç bilirim. Bizlere teknik anlamda birçok bilgi veren değerli hocam Yasin Bostan'a, proje çalışmamın hazırlanması sırasında, her başım sıkıştığında moral ve desteğini esirgemeyen, bana sabırla yol gösteren değerli öğretmen arkadaşım Necla ÇELEN'e, çalışma sırasında teknik anlamda bana destek olan sevgili oğlum Furkan ŞEN'e, beni her zaman cesaretlendiren oğlum Enes Burak ŞEN'e ve maddi manevi her zaman yanımda olan değerli eşim Etem ŞEN'e teşekkürlerimi sunarım.

Saadet ŞEN

Denizli – 2023

ÖZET

Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsü Tezsiz Yüksek Lisans Proje Özeti

Projenin Başlığı: Ergenlik Dönemi Dini Gelişim Özellikleri Manevi Rehberlik ve Danışmanlık	
Projeyi Hazırlayan: Saadet ŞEN	Danışmanı: Doç. Dr. İsmet EŞMELİ
Kabul Tarihi:	Sayfa Sayısı: v+18
Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri	Programı: Manevi Destek ve Rehberlik
<p>Ergenlik dönemindeki gençlerimizin dini eğitim konusunda bazı kritik dönemleri vardır. Bu çalışmamda gençlerimize dini eğitim verilirken ailenin, okul ortamının, çevrenin, dijital ortamların, arkadaş ortamının ne gibi etkileri vardır? Ergenliğin tanımı nedir? Ergenlik döneminin evreleri nelerdir? Ergenlik döneminin genel özellikleri nelerdir? Ergenlik döneminde dini gelişim nasıl olmalıdır? Gibi başlıklar üzerinde durarak ergenlerimize manevi rehberlik ve danışmanlık nasıl yapılmalıdır? Bunları belli kaynaklardan yararlanarak ortaya koymaya çalışacağım. Daha sonra ergenlerimizin ergenlik dönemindeki fiziksel ve psikolojik gelişmeye bağlı olarak yaşadıkları çalkantılı dönemlerde dini başa çıkmaları nasıl olmalıdır? Bu konular üzerinde duracağım. Kısaca ergenlik dönemi dini gelişim özelliklerinin bireyin farklılıkları ve cinsiyetleri de göz önünde bulundurularak anlatılmaya çalışılacaktır.</p>	
Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Dini Gelişim, Dini Tutum ve Davranışlar, Manevi Başa Çıkma	

ABSTRACT

Pamukkale University Institute of Islamic Sciences   Abstract of Master Thesis

Title of the Project: Characteristics of Religious Development in Adolescence Spiritual Guidance and Counseling	
Author: Saadet ŞEN	Supervisor: Doç. Dr. İsmet EŞMELİ
Date:	Nu. of pages: v + 18
Department: Philosophy and Religious Studies Subfield: Spiritual Support and Guidance	
<p>Our youth in adolescence have some critical periods regarding religious education. In this study, what are the effects of family, school environment, environment, digital environments and friend environment when providing religious education to our young people? What is the definition of adolescence? What are the stages of adolescence? What are the general characteristics of adolescence? How should religious development occur during adolescence? How should spiritual guidance and counseling be given to us by adolescents, focusing on topics such as? I will try to reveal these by using certain sources. Then, how should our adolescents cope with religion during the turbulent times they experience due to the physical and psychological development of adolescence? I will dwell on this issue. Briefly, we will try to explain the characteristics of religious development during adolescence, taking into account the individual's differences and gender.</p>	
Keywords: Adolescence, Religious Development, Religious Attitudes and Behaviors, Spiritual Coping.	

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
GİRİŞ	1
1. ERGENLİK DÖNEMİ VE MAHİYETİ.....	2
1.1. Psikolojik Olarak Ergenlik.....	3
1. 2. Sosyolojik Olarak Ergenlik	4
1. 3. Ergenlik Dönemleri	5
1.3.1. Ön Ergenlik.....	5
1.3.2. Orta Ergenlik Dönemi.....	6
1.3.3. Ergenliğin Son Dönemi (17-19)	7
2. ERGENLİK DÖNEMİNDE MANEVİYAT.....	8
2. 1. Ergenlik Döneminde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik	8
2. 2. Ergenlikte Manevi Başa Çıkma	10
SONUÇ.....	13
KAYNAKÇA	18

GİRİŞ

Din, İnsanın hayatının anlamlı hale gelmesini hem dünyada hem de ahirette huzurlu olmasını amaç edinen, Tanrı inancına dayanan Kutsal değerleri içine alan bir olgudur. İlk insandan günümüze kadar var olan ve var olmaya da devam edecek olan din, toplumsal değerlerin de temelini oluşturmaktadır. Dinin toplumsal alanda bu kadar önemli ve etkili olması, ya da eskiye nazaran etkisini yitirmiş olması bazı problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.¹

Din eğitimi, inancın ve inanca bağlı ibadetlerin, yaşam tarzının sonraki nesillere aktarılmasında çok önemli bir yere sahiptir. Din eğitiminin verilme biçimi, metodu, insanın gelişim dönemleri, Bireysel farklılıkları, yaşadığı çevre, psikolojik özelliklerine göre değişim göstermektedir.

Ergenlik dönemi dini eğitim ve gelişim açısından bakıldığında bireyin yaşadığı en kritik ve en önemli süreçlerdendir. Çocukluk dönemini geride bırakan ve yetişkinliğe doğru adım atmaya çalışan ergenler bu geçiş döneminde bazı savrulmalar, bocalamalar yaşamaktadır. Ergenlik dönemindeki gençlere din eğitimi verilirken ergenlerin bulunduğu bu süreci göz önünde bulundurmamız gerekiyor.

Bu çalışmamda ergenlik dönemindeki bireylerin gelişim özellikleri ve psikolojik durumları dikkate alınarak, gençlerimize daha iyi bir dini eğitim nasıl verilir, onlara nasıl dini rehberlik ve danışmanlık yapılabilir bunları ele alacağım.

Ayrıca bu çalışmada ailenin dini yaşayışı, ergenlerimizin arkadaş çevresi, internet ortamı, sosyal medya, okuldaki din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin etkisi gibi konuların ergenlik çağındaki gençlerimize hangi derecede ne kadar etkisinin olduğunu ortaya koymaya çalışacağım.

---

¹ Ercan Geçkin, Ergenlik Dönemi Din Eğitiminde Sosyal Çevrenin Etkisi (Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,2019), 9.

1. ERGENLİK DÖNEMİ VE MAHİYETİ

Ergen sözcüğü Latince büyüme, olgunlaşmak anlamında kullanılan “Adolescere” fiilinin kökünden gelmektedir. Bu sözcük yapısı gereği bir durumu değil, bir süreci belirtmektedir (Yavuzer,1993)²

Ergenlikle ilgili problemler tarih boyunca eğitimcileri, anne- babaları, sosyal bilimcileri ve felsefecileri ilgilendirmiştir. Tarih boyunca bilim insanları ergenlikle ilgili birçok tanımlar yapmışlardır. Platon, gençliği ruhsal sarhoşluk olarak tanımlamış, Aristo ise, gençlerin değişkenliğinden söz edip, gençleri dürtüsel, tutkularına yenilen, mantıksız, eleştiri kabul etmeyen yaratıklar olarak tanımlamıştır. (Dacey, Travers,1996)³

Bu tanımlar çok eskiden beri erişkinlerin ergenleri tanımlayışının bugünkünden çok da farklı olmadığını göstermektedir. Kulaksızoğlu'nun (1998) tanımına göre, ergenlik; insanda bedenen büyümenin, cinsel, hormonal, duygusal, sosyal, zihinsel ve kişisel gelişmelerin olduğu, buluşla başlayan ve bedence büyümenin sona ermesiyle sonlandığı düşünülen özel bir evredir.⁴

Milli Eğitim Bakanlığına göre gençlik, “buluş çağına girme ile başlayan biyopsikolojik açıdan çocukluğun sona erdiği ve toplum hayatında sorumluluk alma dönemi olan, genç yetişkinliğin başladığı dönem olarak nitelendirilen 12-24 yaşları arasındaki gruptur.”⁵

Ergenlik, bireyin gelişim dönemi içerisinde çocukluk evresinin bitişiyle birlikte gençlik(ergenlik) döneminin başlangıcından fiziksel ve psikolojik olarak yetişkinliğe ulaşıncaya kadar geçen gelişimsel bir dönemdir. Bu dönem fiziksel anlamda kızlarda adet görmeye ve vücudunda bazı değişikliklerle; erkeklerde ise yüzünde kılların çıkması, sesin kalınlaşması, ciltte çıkan sivilcelere kendini gösterir.

Ergenlik genel olarak 13-22 yaşlar arasını kapsayan gelişimsel bir dönemdir. Ergenlik dönemi çocukluktan çıkış ve gençliğe geçiş dönemini kapsayan, yaklaşık olarak 8-10 yılı bulan bir dönemdir.⁶ Bu dönemde ergenler hayatları için en önemli kararları

---

² Esen Dinçel, “Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi”, 11.

³ Dinçel, “Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler”, 12.

⁴ Dinçel, “Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler”, 14.

⁵ Dinçel, “Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler”, 14.

⁶ Mustafa Koç, “Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1/17 (2004), 231-238.

vermek zorunda kalırlar. Eğitim hayatları, iş hayatına atılma, meslek seçimi, dini bilinç gibi önemli eşiklerden geçerler. Ergenlik gelişim ve değişimin en hızlı olduğu dönemdir. Pek çok değişimin yaşandığı bu dönemde ergenlerimiz ebeveynleriyle çatışma, arkadaş seçimindeki hatalar, ateizm, deizm gibi farklı akımların kurbanı olma durumları yaşamaktadır.

Bu dönemde benlik duygusu güçlü olan bireyler yetişkinliğe adım atarken sorunlarıyla başa çıkmada daha başarılı olurlar. Bu dönemin en önemli sorunlarından birisi de dini inanç ve dindarlık boyutlarıdır. Çocukluk döneminde sağlıklı bir dini eğitim almış olan ergenler her ne kadar bu dönemde çalkantılı bir durum yaşasalar da tekrar özüne dönüp doğru ve düzgün bir inanca, ibadet hayatına sahip olurlar. Fakat çocukluk döneminde ailesinden sağlıklı bir din eğitimi almayan gençlerimizde gerek sosyal medyanın etkisiyle gerek arkadaş çevrelerinin etkisiyle ateizm, deizm gibi farklı grupların içine dahil olmaktadır.

Bu ödevimde ergenlerimizim bu dönemlerini daha sağlıklı nasıl geçirebilirler, nasıl rehberlik yapılabilir? Bunların üzerinde duracağım.

1.1. Psikolojik Olarak Ergenlik

Ergen psikolojisi genellikle duygusal olarak iniş ve çıkışların yaşandığı, depresyon ve duygu durum bozukluğu gibi psikolojik rahatsızlıkların görüldüğü bir dönemdir. Bu dönemde psikolojik rahatsızlıkların yaşanmaması için ergen bireyleri dinlemeye, anlamaya çalışmalıyız. Hassasiyetlerini ve bu dönemin özelliklerini bilerek onlara gerekli desteği vermeliyiz.

Çocukların fiziksel, psikolojik ve hormonal olarak asıl geliştikleri dönem olarak değerlendirdiğimiz ergenlik, uzmanlar tarafından “araf” olarak nitelendirilmektedir. Çocukluk ve yetişkinlik arasındaki bağlantıyı kurarak ileride toplum içerisinde nasıl bir yetişkin olacağımızın temellerinin atıldığı dönemdir.⁷ Bu dönemin sağlıklı bir şekilde sona ermesi için ebeveynlere çok iş düşmektedir. Ebeveynleri tarafından anlaşılmadığını düşünen ergenler, maalesef uygun olmayan ortamlara girip, uygunsuz arkadaşlar edinmektedir.

---

⁷ Asude Coşkun sever, “Gelişim ve Din Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Temel Problemleri”, *Türk Din Psikolojisi Dergisi* 5 (2022), 47-80.

Ergenlik psikolojik olarak kişinin en zorlandığı dönemdir. Aileyle, öğretmenleriyle en çok çatışma yaşadığı dönemlerden birisidir. Bu dönemde duygusal ve fiziksel değişimlerin yoğun olarak meydana geldiğini görmekteyiz. Hormonal dengesizlikler, fiziki farklılıklar, cinsellik gibi pek çok faktör ergenlerin psikolojisinin değişmesine neden olmaktadır.

Ergenlik dönemini psikolojik bir rahatsızlık yaşamadan ve travmasız atlattık için ergenlerimizin çevresindeki büyüklerin desteği çok önemlidir. Ergen psikolojisinin olumsuz etkilenmemesi için şu davranışlara dikkat etmek gerekir.

- fiziksel özelliklerinden bahsedip, alay etmek,
- savunduğu fikirleri hafife almak,
- sürekli nasihat etmek,
- özgürlüklerini aşırı kısıtlamak,
- başarısızlıklarını eleştirmek,
- kıyaslama yapmak,
- konuşmasını dinlememek,

Bu davranışları yapmak ergenlerin üzerinde travma yaratarak aşırı saldırganlaşma, başkaldırı, içe kapanma, isyan, asosyal olma gibi kalıcı etkilere yol açabilir. Hatta bazı ergenlerde kötü alışkanlıklar edinmeye sebep olabilir

1. 2. Sosyolojik Olarak Ergenlik

Ergenlik, bireyin kendisini sorgulayıp, hayatıyla ilgili ikilemde kaldığı, çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir. Ergen bireyin kendisi için sağlıklı bir kimlik oluşturması gerekli olduğu kadar zor bir iştir. Özellikle seküler toplum yapısının günümüzde giderek popüler hale gelmesiyle, ergen bireylerin dini ve milli değerlerine bağlı bir kimlik oluşturması giderek zorlaşmaktadır. Toplumsal yapıdaki dengelerin bozulması ergenlerimizde tatminsizlik, yabancılaşma, mutsuzluk, dünyevileşme ve anlam arayışını beraberinde getirmiştir.

Sekülerizm ve modernizmin etkileri karşısında anlam arayışı içinde olan ergenler, kendilerini tanıma ve kimlik oluşturmada büyük güçlük çekmektedir. Din ise, bir yaşam tarzı ve hayatına anlam kattığı için ergenin, kimlik arayışında yaşadığı sorunların

çözümünde önemli fonksiyonlar üstlenmekte ve ergene, güven duygusu ve huzur vererek, ergenin kişiliğinin oluşumunda önemli katkılar sunmaktadır. Böyle bir dönemde ergenlerle, doğru bir iletişim dili kullanmak, nefret ettirmeden, bıktırmadan, özellikle biz büyükler dini gerektiği şekilde yaşayarak onlara dini doğru bir şekilde aktarmalıyız.

Ergen bireyler bu dönemde, kendilerini büyümüş, bağımsız, kendi seçimini yapabilen kararlarını verebilen, özgür kişiler olarak görmektedir. Ancak bir taraftan da yaptıklarından emin olmayan, huzursuzluk yaşayan, hata yapmaktan korkan, anne babasının desteğine ihtiyaç duyan yanları vardır. Yetişkinlikle çocukluk arasına sıkışan ergenler bir bocalama yaşamaktadır. Ailede ve toplumda uyulması gereken bazı kurallar vardır. Yetişkinler tarafından bu kurallara uyulması gerektiği vurgulandığında, ergenlerle yetişkinler arasında çatışmalar yaşanmaktadır. Başta aile üyeleri olmak üzere yetişkinler, ergenlere önem verdiğini göstermezlerse ergenlerin yetişkinlerle uyumlu olması ve sağlıklı iletişim kurması mümkün olmayacaktır. Ailenin, ergenlik dönemindeki evladının yaşadığı değişimlere uyum sağlamak için çaba gösterirken ona yardımcı olması, destek olması gerekir. Evladını sürekli eleştirip, kıyaslamalara maruz bırakmaması, "ben senin yaşındayken" diye başlayan cümlelerden uzak durması ve yaşadıkları dönemin, çağın aynı olmadığını aklından çıkarmaması gerekir.

Sonuç olarak ergenlik, fiziksel ve psikolojik yapıda meydana gelen değişimlerin yanında, sosyal uyum ve toplumsallaşma açısından insan hayatının şekillendiği kişiliğin temellerinin atıldığı yıllardır.

1. 3. Ergenlik Dönemleri

1. 3. 1. Ön Ergenlik

Ön ergenlik kızlarda (9-14) yaşları arasında görülen ergenliğe geçiş dönemidir. Erkeklerde ise (10-15) yaşları arasında görülmektedir. Ön ergenliğin başlama yaşı, her ne kadar bu şekilde belirtilse de iklim ve coğrafi şartlara göre, günümüzde beslenmeye ve kullandığımız kişisel bakım ürünlerine göre değişmektedir.⁸

Anne ve babalar kendi çocukluk dönemlerinde böyle bir şey yaşamadıkları için çocuklarına karşı nasıl davranacakları konusunda sorun yaşamaktadırlar. Aslında oyun

---

⁸Koç, "Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1/17 (2004), 233-234.

çağında olan bu çocuklar, vücudunda ve ruh halindeki değişimlere ayak uydurmakta zorlanırlar. Bu durum çocukta sinirlilik, duygu durum bozukluğu, içe kapanma, inatlaşma, doyumsuzluk, yaptıklarından zevk alamama gibi değişikliklere sebep olur. Çocukta sıkışmışlık hissi yaratabilir. Kendisini ebeveynlerine ve çevresine kabul ettirmek isteyen çocuk, fark edilmek için farklı yollar arar. Dünyayı, hayatı, dini sorgulamaya başlar. Koyulan kuralları umursamaz, otoriteye karşı çıkmaya başlar. Bu dönemdeki çocuklar ailesiyle vakit geçirmekten ziyade arkadaşlarıyla birlikte olmayı tercih eder. Sporsal ve sanatsal etkinlikler, grup halinde yapılan etkinlikler çocuğun daha çok hoşuna gider. Çocuk değişen fiziksel durumuna dengesizliklerine ayak uydurmakta zorlanır ve okuldaki başarıları da bu olumsuz durumdan etkilenmektedir.

Ön ergenlik dönemindeki çocuklar yaşadıkları bu olumsuz durumlarından dolayı anne ve babalarıyla çatışma içerisine girerler. Anne ve babalar bu durumun geçici olduğunu bilmeli ve çocuklarını anlamaya çalışmalıdır. Çocuklarını faydalı etkinliklere yönlendirmeli ve çocuğun düzgün arkadaş çevresiyle zaman geçirmesine olanak sağlamalıdır.

1. 3. 2. Orta Ergenlik Dönemi

Bu dönem (14-16) yaşla arasındaki gençleri kapsayan dönemdir. Bedensel ve hormonal değişikliklerin devam ettiği dönemdir. Erkeklerde ses kalınlaşırken, kızlarda ses incelmeye başlar. Sivilcelenme ve tüylenme gibi durumlar görülür.⁹ Bu dönemde gençlerde karşı cinse ilgi artmaya başlar. Bu dönemde gençler fiziksel görünümüne çok önem verirler. Çocukluk dönemindeki somut düşünmeden çıkıp, soyut düşünmeye başlar. Bu durum dini sorgulamaya, dini otoriteye başkaldırmaya sebep olur. Bu dönemde ergenler risk alma konusunda gözlerini karartırlar. Sigara, alkol, madde bağımlılığı gibi riskli kötü alışkanlıklara yönelebilirler. Bu dönemlerde ebeveynleriyle ilişkileri iyi olan gençler bu yaşlarını daha rahat atlatırlar. Anne-babalara da bu dönemde çok iş düşmektedir. Çocuklarının arkadaş seçimine, dini gelişimlerine, sosyal aktivitelerine faydalı katkılar sunmalıdırlar.

---

⁹ E. Akçan Parlaz vd., "Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci", *Turkish Family Physician* 3/2 (2012), 10-16.

1. 3. 3. Ergenliğin Son Dönemi (17-19)

Geç ergenlik dönemi olarak da bilinen ergenliğin son dönemlerinde gençlerin hormonların etkisi ile değişen bedenine ve beynine, duygusal ve dürtüsel yoğunluğa alıştığı dönemdir. Bu dönem değişimin ve büyümenin yavaşladığı yıllardır. Bu dönemde ergenler dürtülerini kontrol edebilmeyi, ya da sosyal ve kültürel durumlara uyum sağlayabilmeyi daha iyi becerebilmektedir. Duygu ve düşünceler, dürtüler anlamlı bir bütün içinde yer almaya başlar. Kimlik ve görüşler iç tutarlılık kazanmakla birlikte; yavaş yavaş sabitlenmeye başlar. Akademik beklentiler, cinsel kimlik, dini yaşantı, yaşam amacı daha net olarak ifade edilmeye başlar.

Ergenin kendini daha iyi tanıyabildiği, yeteneklerinin farkına vardığı, neyi iyi yapabileceğini, hangi alanlarda başarılı olabileceğini fark ettiği dönemdir. Kişiliğinin oturduğu yani olgun bir birey olmaya başladığı dönemdir.¹⁰

Anne ve babalar, ergen çocuklarıyla bu dönemde yetişkin bir birey olarak sohbet edebilir, onların geleceğine dair kararlarına katkı sunabilirler. Fikirlerine fazla müdahale etmeden aldıkları kararların artı ve eksilerini öne çıkaracak şekilde yardımcı olabilirler.

---

¹⁰E. Parlaz vd., “Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci”. 16-18.

2. ERGENLİK DÖNEMİNDE MANEVİYAT

2. 1. Ergenlik Döneminde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik

Manevi kelimesinden türetilmiş olan maneviyat, dilimize Arapçadan geçmiş bir kelimedir. Kişinin iç dünyasıyla ilgili her şey maneviyat olarak nitelendirilmektedir. Maneviyat kelimesi, maddiyat kelimesiyle zıt anlamlı bir sözcüktür. Tasavvufta maneviyat kavramı zahiri değil batini, aşikâr değil mahrem olan şeylerin karşılığı olarak kullanılmaktadır.

TDK'ye göre maneviyat kelimesinin iki farklı anlamı vardır:

- 1- İçte kalan, maddi karşılığı bulunmayan şeyler
- 2- Kişinin iç dünyası, duygular

Tasavvufta maneviyat kavramı önemli bir yerdedir. Mutasavvıfların dünya nimetlerinden ve maddi olan şeylerden el çekmesi, sadece Allah için ve ahiret gününe hazırlanmasına maneviyat denir.¹¹

Ergenlik döneminde bedensel ve zihinsel gelişmeyle birlikte dini anlama, sorgulama ve maneviyatta gelişmeye başlar. Ergenlik dönemi hem dini ilgilerin, arayışların arttığı hem de dini kurallara, hükümlere başkaldırı ve sorgulamaların arttığı bir dönemdir. Bu dönemin sonunda gençler, ailelerinden aldıkları dini eğitimleri ve inançları genellikle devam ettirirler. Bazen de sağlıklı bir din eğitimi almamışlarsa dini reddetme yolunu seçebilirler.

Ergenlerimiz bu dönemde bir kimlik arayışı içerisine girerler. Kendilerini manevi boşlukta hissetme, tatminsizlik, mutlu olamama, maddi şeylerle eksiği tamamlamaya çalışma gibi anlam arayışı içerisinde olurlar.

Ergenlik döneminde ortaya çıkan tereddütler, dini şüphecilik, sorgulamalar gençlerimizi bir arayışa sevk eder. Bu durum bazı gençlerimizin dini yaşantılarını daha mükemmel hale getirirken maalesef bazı gençlerimizin dinden tamamen uzaklaşmalarına ve inkâr yolunu seçmelerine sebep olur.

---

¹¹ “Maneviyat Nedir, TDK Sözlük Anlamı Ne Demek? Tasavvufta Maneviyat Nedir? <https://www.milliyet.com.tr/egitim/sozluk/maneviyat-nedir-tdk-sozluk-anlami-ne-demek-tasavvufta-maneviyat-nedir> (06.12.2023).

Günümüzde sınırsız bir özgürlüğe sahip olan ergenlerimiz dinin koyduğu sınırlardan ve kurallardan dolayı dini inkâr etme yolunu seçmektedirler. Gençlerimizin maddî heva ve heveslerini sonuna kadar yaşadktan sonra manevi boşluğu tamamlamadıkları için depresyon, psikolojik rahatsızlıklar, intihar gibi durumlara maruz kaldıklarını görmekteyiz. Halbuki dini inanç, maneviyat insan oğluna yaradılışında yani fitraten verilmiş bir şeydir. Biz bunları maddi heveslerle ne kadar doldurmaya çalışsak çalışalım bu mümkün değildir.

Bir sonraki başlığımızda ergenlerimize manevi destek ve rehberliği nasıl yapabiliriz, onlara bu anlamda nasıl yardımcı olabiliriz bu konu üzerinde duracağım.

Günümüzün en büyük sorunları arasında yer alan, özellikle ergenler arasında daha fazla görülen depresyon, şiddet, doyumsuzluk, üzüntü, dert, kaygı ve sıkıntılar sonucu intihara kadar götürebilen bazı hastalıklar görülmektedir.

Baktığımızda bu tip rahatsızlıkların kökeninin manevi boşluk ve eksiklikten kaynaklandığı görülmektedir. Bunların tedavisinde dini inancın ayrı bir yeri vardır. Günümüz psikologları bu tür sorunları modern yöntemlerle ya da yaklaşımlarla çözmeye çalışsalar da dini inanç ve manevi eksiklikle ilgili olan bu sorunları dini gereksinimler olmadan tedavi etmeye çalışmak mümkün değildir. Gençlerimizin hayatlarına doğru ve bilinçli dokunuşta bulunmak, güzel iletişim kurmak, onları anlamaya çalışmak, etkili bir danışmanlık yapmak, bedensel ihtiyaçları ne kadar önemli ise manevi ihtiyaçlarının da olduğunu unutmamak gerekir.

Din ve manevi ihtiyaçları karşılanmadan büyüyen gençler, hayatlarının önemli ve anlamlı olmadığını düşünerek, sapkın inanışlara meyledebilirler. Maneviyat, ergenlik dönemindeki gençler için ölçülemeyecek bir tecrübe olduğu için bu konuda yönlendirilmeye ihtiyaç duyarlar. Manevi olarak yönlendirilme, gençlerimizin kafalarındaki sorulara cevaplar bulmasında kolaylık sağlar.

Yaşadığı hayat içerisinde birtakım sorunlarla karşı karşıya kalan ergenlerimize bir nebze olsun destek olabilmek için manevi danışmanlık faaliyetlerinde bulunmak, onların stresli ve sıkıntılı durumlarını daha rahat atlatmalarında yardımcı olmak, hayatlarını anlamlı hale getirmek, problemleriyle başa çıkmalarını kolaylaştırmak açısından çok önemlidir. Manevi yönü desteklenerek uygulanan psikolojik danışmanlık kişinin olumsuz

duygularının azalmasına ve hayata daha olumlu bir bakış açısıyla yaklaşmasına katkı sağlar.

İnsan hayatının doğum ve ölüm arasındaki zaman aralığı, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi dönemlerden oluşur (Kulaksızoğlu, 1999: 17).¹² Bu dönemler arasında insan hayatı için en kritik dönem hiç şüphesiz gençlik dönemidir.

Bu dönem sağlıklı atlatılmadığı takdirde yaşanılacak diğer dönemlerde de birçok sorun yaşayacağımız muhakkaktır. Gençlik dönemi, kişinin psikolojik ve fiziksel olarak çocukluğunun sona erdiği ve hayatında belli sorumlulukları almaya başladığı bir dönemdir. İnsan hayatının en ızdıraplı ve en sıkıntılı dönemleridir. Bu dönemin sıkıntılarını ve sancılarını hafifletmek için dini inanç ve ibadetler çok önemli bir yere sahiptir.

Erdemli, güzel ahlaklı, ideal bir kişiliğin oluşması için, dini inançların ve değerlerin önemli bir yeri vardır. Dini değerler ergenlerin nefsanî isteklerini kontrol etmesini sağlar. Hem toplumsal hem de kişisel olarak faydasız ve zararlı alışkanlıklardan ergen gençlerimizi korur. Dolayısıyla ergenlik döneminde verilen manevî danışmanlık ve rehberlik hizmetleriyle ergen gençlerimizin ahlaki gelişimi desteklenmiş olur.

2. 2. Ergenlikte Manevi Başa Çıkma

Ergenlik, yoğun bir değişimin ve gelişimin yaşandığı dönüm noktasıdır. Bu dönemde ergen, kimliğini oluştururken, arkadaşlarıyla, çevresiyle sosyalleşirken anne babasının kılavuzluğunda bir birey olma, kendini tanıma, ahlakını oluşturmada büyük bir çaba sarfeder.

Ergenler, bu dönem de birçok sebepten dolayı çatışmalar ve sorunlar yaşayabilirler, yaşadıkları bu sorunları atlatabilmek için de bazı gereksinimlere ihtiyaç duyarlar. Bu başlıkta ergenlerin yaşadığı sorunları ve başa çıkma yöntemlerini ele alacağız.

Ergenler bu dönemde anne-babayla, arkadaş çevresiyle, cinsel bazı dürtülerinden dolayı karşı cinsle, okulda öğretmenleriyle fazlaca sorun yaşamaktadırlar. Yaşadıkları bu sorunlar ergenlerimizde travmalara, psikolojik rahatsızlıklara, hayattan zevk alamamaya

---

¹² Hülya Memiş, Manevi Danışmanlık Uygulamalarının Ergenlerin Ergenlik Sorunlarıyla Başa Çıkma Düzeylerine Etkisi (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018 Yüksek Lisans Tezi), 54.

sebeup olabilmektedir. Tam da böyle bir zamanda ergenlerimizin hayatında dini inancın, ibadetin ve duanın çok önemli bir yeri olduğunu anlamaktayız.

Dua; tüm dini inançlarda ve ritüellerde görülen evrensel bir gerekliliktir. Ergenlerin dini inancını anlamada duanın çok önemli bir yeri vardır. Ergen, dua ederek Allah'ın her zaman yanında olduğunu ve yalnız olmadığını hisseder. Ergen için dua Allah'a içini döktüğü, sıkıntılarını paylaştığı adeta deşarj olduğu bir pratiktir. Dua, ergenlerimizin kaygılarını ve stresini azaltarak yaşadığı çıkmazlarını bunalımlarını aşmasına yardımcı olur.¹³

Günümüzde ergenlerimizin birçok ibadeti yapmadığı halde dua etmede ısrarcı olduklarını ve Allah'a sığınıp, güvenince kendilerini huzurlu hissettiklerini öğrencilerimizle yaşadığımız diyaloglardan anlamaktayız.

Ergenliği "yeniden doğuş" olarak nitelendiren psikologlar bu evrede yaşanan sıkıntıların geçici olduğunu vurgulamışlardır. Zihinsel ve bedensel değişim içerisinde olan ergenin, dini hayatında da yeniden bir yapılanma yaşanmaktadır.¹⁴

Soyut düşünme 12-13 yaşlarında başlamaktadır. Okul, aile ve çevrenin etkisiyle ergen, olayları sentezlemeye, genellemeler yapmaya, tahliller yapmaya çalışır. Zihinsel gelişmeyle birlikte dünyada yaşanan problemlere daha duyarlı hale gelir. Tabiat üstü ve metafizik konular ilgisini çektiği için soyut düşünen ergen sorgulamalar yapmaya başlar. Okulda ve sosyal çevresinde karşılaştığı farklı din anlayışları, ebeveynlerinden öğrendiği dini inanç ve ibadetleri sorgulamasına yol açabilmektedir. Böylece çocukluk döneminde derine inilmeden özellikle taklidi olarak öğrendiği, aile ve çevresinin etkisiyle şekillenen dini inanç ve ibadetler yerini ergenlik döneminin özellikle sonlarına doğru şuurlu bir dini inanca bırakmamaktadır.

Dini şuurun gelişmesinde duygusal ve bilişsel gelişim özellikleri çok önemli bir etkendir. Ergenlerimizin duygusal olarak yaşadığı iniş ve çıkışlar, çocukluk döneminde yaşanan sağlıklı dini duygular neticesinde açık bir şekilde şuurlu bir dini yaşantı içerisinde olmalarını sağlamaktadır.

---

¹³ Asude Arıcı, Ergenlerde Dinî Başa Çıkma Yöntemi Olarak Dua (Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2005), 80.

¹⁴ Dinçel, "Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler", 12.

Ergenlik döneminin her evresinde yaşananlar birbiriyle uyum içerisinde ilerlememektedir. Ergenlerimizin ilk evrelerinde yaşadığı sıkıntılar, dini şüphe ve tereddütler ergenliğin son dönemlerinde yerini daha sağlıklı şuurlu bir dini yaşantıya bırakmaktadır. Bunda yaşanan çevre ve aile ortamı da çok önemli bir etkidir. Son ergenlik döneminde ergenlerimiz, dini gelişim açısından farklı tercihlerde bulunabilirler.

- 1) Çocukluğundaki taklidi ve geleneksel inanca geri dönebilir.
- 2) Çocukluğunda sahip olduğu taklidi inancı yeniden düzenleyerek şuurlu bir dini yaşantıyı tercih edebilir.
- 3) Din ile ilgili her şeyi reddetme, deizm ve ateizm gibi inanışlara yönelebilir.

Ancak araştırmalar gösteriyor ki gençlerimiz çocukluk döneminde sağlıklı bir din eğitimi almışlarsa bu son yönelişin çok nadir olduğunu söylemek mümkündür. Ergenlerimizin bu sıkıntılı ve çalkantılı dönemlerinde dini inanç ve ibadetler manevi olarak başa çıkmalarında çok önemli bir yere sahiptir. Bazen hayatımızda yaşadığımız doğal afetler, hastalıklar, felaketler insanları dini bağlılıklara ve manevi olarak daha güçlü olmaya yönlendirebilir.

Ergenlikte manevi başa çıkma ergenliğin sağlıklı bir şekilde atlatılması için çok önemlidir. Aynı zamanda yetişkinlik dönemimizde iyi bir evlilik yapma ve aile kurmada gençlerimize yön vermektedir.¹⁵

---

¹⁵ Coşkun Sever, "Gelişim ve Din Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Temel Problemleri" *Türk Din Psikolojisi Dergisi* 5 (2022), 47-80.

SONUÇ

Ergenlik dönemi, çocukluktan gençliğe adım atılan en önemli dönemdir. Bu dönemde kişilerin fiziksel ve zihinsel değişimleri, hayattan beklentilerini ve kişilik gelişimlerinin temelini oluşturmaktadır.

Bireyin yaşamındaki bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılığın kendine özgü dini özellikleri vardır. Fakat ergenlik dönemi dini açıdan çok daha önemlidir. Çünkü çocukluktan çıkıp artık dinen mükellef hale gelmek ergenlere birçok sorumluluk yüklemektedir.

Bu dönemde yaşanan dini inanç ve tecrübeler çok önemli olup ergenlerimizin ileriki hayatındaki dini görüş, düşünce ve yaşantılarını etkilemektedir.

Ergenlerimizin dini tutum ve davranışları cinsiyete göre, eğitim düzeyine ve yaşa göre farklılıklar göstermektedir. Yapılan araştırmalarda 14-16 yaş grubundaki ergenlerimizin dini ve ahlaki davranışları 11-13 yaş grubundaki ergenlerimize göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.¹⁶

Ergenlerimizin dini tutum ve davranışlarının üzerinde ailenin, çevrenin, din kültürü öğretmenlerinin büyük bir etkisi vardır. Ayrıca ergenlerin sosyal medya, televizyon ve internet gibi dijital ortamlardan etkilendiği gözlemlenmektedir.

Özellikle son yıllarda gençlerimizin sosyal ağlardan yapılan ateizm, deizm gibi inançsızlık pompalayan propagandalara alet olduğunu ve bundan dolayı dini inancı sorgulamalarını ve sapkın inançlara kapılmalarını görmekteyiz.

Kitle iletişim araçlarının yaygın hale gelmesi bazen işlerimizi kolaylaştırır da çoğu zaman gençlerimiz üzerinde sakıncalı durumların oluşmasına sebep olmaktadır. Aslında çocuğun doğup yetişmesinde ve dini eğitimin ilk verildiği yer olarak ailenin çok önemli bir yeri vardır.

Ebeveynlerin ergenlere karşı tutum ve davranışları, ergenin var olan (Fıtraten) verilmiş kabiliyetlerini geliştirme noktasında olumlu veya olumsuz etkiye sahip olabilmektedir.¹⁷ Ailelerin takındıkları olumsuz tavırlar ve davranışlar ya da baskıcı

---

¹⁶ Şükran Çevik Demir, Ergenlerde Benlik Saygısı ve Dini Başa Çıkma (Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2005), 35.

¹⁷ Feyza Nur Kaleci, Ergenlik Dönemi Kimlik Oluşumunda Dinin Rolü: Konya örneği (Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 43.

tutumlar ergenlerin dini inanç ve yaşantıya mesafeli tavır takınmasına neden olabilmektedir. Ebeveynlerin en çok dikkat etmesi gereken hususlardan birisi de ergenlerimize yaşantılarıyla örnek olmalarıdır. Aile kurumu, gençlerin birlikte olma anlamında en çok vakit geçirdikleri yerdir.¹⁸

Aile bir kültürü, milleti oluşturan toplumun temel taşıdır. Bu kurum dini değerlerin, ibadetlerin, ahlaki tutum ve davranışların öğrenildiği ve ileriki hayatımızda bizim sosyal çevremizde sergileyeceğimiz davranışlarımızın ilk tohumlarının atıldığı yerdir. varlığına Ergenlerle ilgili yapılan araştırmalarda Allah'ın inanma veya inanmama konusundaki kararlarının oluşmasında en çok hangi unsurun etkili olduğu sorusu yöneltildiğinde bireylerin %82,1'i "ailem" cevabını vermiştir.¹⁹ Ailenin etkili olduğu dini tutum ve davranışlar daha çok 7-14 yaşları arasında gerçekleşmektedir. Ergenlik dönemiyle birlikte soyut düşünmeye başlayan gençlerimiz insan gibi düşündüğü Allah tasavvurunu değiştirerek kendisini koruyan, merhamet eden, her şeyi işiten, her şeye gücü yeten aşkın bir varlık inancına dönüşmektedir. Soyut düşünebilme yeteneğiyle birlikte ergenler birçok sorgulamalar yapmaya başlar ve kafalarındaki sorulara tatmin edici cevaplar ararlar. Bu sorularını öncelikle ailede ebeveynlerine yöneltirler; işte tam da böyle bir zamanda ebeveynlerinin onlara doğru kılavuzluk yapmaları çok önemlidir. Sordukları sorulara tatmin edici cevaplar bulamayan ergenler maalesef dini inançtan ve ibadetlerden uzaklaşma eğilimi gösterebilirler.

Dini inanca yatkınlığın fitrattan geldiğini söylemiştik. Eğer böyle olmasaydı yapılan arkeolojik kazılarda birçok mabede ve inançla ilgili simgelere rastlanmazdı.

Ergen gençlerimiz, kendisine ait dini düşünce oluştururken aile ortamından farklı olarak okulda, sosyal çevresinde, internet ortamında farklı fikirler ve düşüncelerle karşılaşmaktadır. Çocukluk döneminde ailesinden aldığı dinî eğitim sağlıklı bir din eğitimiye, bu farklı inanç ve fikirleri süzgecinden geçirip doğru bir din anlayışına sahip olmaktadır. Anne ve babalar çocuklarına telkin ettikleri dini düşünce ve ilkeleri; ahlaki tutum ve davranışları bizzat kendilerinin uygulayıp örnek olmaları gereklidir. Ergenlik çağındaki çocuklarını dinlemeli, onları önemsediklerini hissettirmelidirler. Böylece ergen

---

¹⁸ Arife Çetin, Ergenlerde Sosyalleşme, Akran İlişkileri ve Dindarlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 51.

¹⁹ Nazlı Tutku Kalfa "Gençlik Dönemi İnanç Gelişimi ve Eğitiminde Etkili Olan Faktörler Üzerine Nitel Bir Araştırma , Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi,Bursa,2019" (Erişim 06 Aralık 2023), 43-48.

gençlerimiz kendilerini daha iyi hissedecek, anne ve babalarına karşı daha saygılı ebeveynlerini önemseyen, milli ve manevi değerlerine sahip çıkan gençler yetiştirmiş olacağız.

Ergenlik çağına giren gençlerimizin zaman geçirdiği bir diğer ortam da akran gruplarıdır. Belli yaş aralığında ergenlerimiz ebeveynleriyle vakit geçirmekten ziyade arkadaş gruplarıyla birlikte vakit geçirmekten daha çok zevk alırlar. Aileleriyle paylaşamadıkları sorunlarını arkadaşlarıyla paylaşırlar. Bu sırada dini inancı olmayan ya da dine ilgi duymayan arkadaş gruplarıyla bir arada olan ergenlerimiz daha önce ilgi duyduğu ve zevk aldığı dini yaşantısından uzaklaşıp dine ilgisi azalabilmektedir. Fakat dini, milli, manevi değerler konusunda hassasiyeti olan arkadaş grubuna dahil olan gençlerimiz de tam tersine ailede almış olduğu dini inancın üzerine daha da güzel şeyler ekleyerek dini içerikli etkinliklere katılarak inancını daha da sağlamlaştırmış olacaktır.²⁰

Bir diğer etkili olan alan da okul ortamıdır. Ergenlerimiz okulda din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin tutum ve davranışlarından, sordukları sorulara aldıkları cevaplardan, öğretmenlerinin örnekliliğinden fazlaca etkilenmektedir. Biz din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni olarak gençlerimizin dini konulara ilgi duymasını ve dine yaklaşmasını sağlayabileceğimiz gibi onların dini inanç ve değerlerden daha çok uzaklaşmasına da neden olabiliriz. Bundan dolayı biz din kültürü öğretmenlerinin öncelikle alan bilgisinin çok iyi olması, hoşgörülü, merhametli ve sevecen olması çok önemlidir.²¹

Son yıllarda yaygınlaşmaya başlayan manevi danışmanlık ve rehberlik bu açıdan çok önemlidir. Biz öğretmenler ergenlerimizin geçirdiği bu zorlu süreci rahat ve sağlıklı bir şekilde atlatması için üzerimize düşen tüm sorumlulukları yerine getirmeliyiz. Maalesef son yıllarda dijitalleşmenin arttığı günümüz dünyasında ailesi tarafından, akranları ve öğretmenleri tarafından anlaşılmadığını düşünen ergenlerimiz sosyal ağlarda kendisini önemseyen ya da kendisini daha rahat ifade ettiğini düşündüğü tehlikeli alanlara, sitelere yönelmektedir. Bu da gün geçtikçe gençlerimizin toplumdan uzaklaşarak içine kapanmasına ve kendisine dijital dünyada farklı ve tehlikeli bir hayat

---

²⁰ Geçkin, Ergenlik Dönemi Din Eğitiminde Sosyal Çevrenin Etkisi (Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 96.

²¹ Muhammed Muhdi Gündüz, "Gelişim Özellikleri Doğrultusunda Gençliğin Din Eğitimi", Şarkiyat 12/4 (2020), 1092-1117.

kurmasına sebep olmaktadır. Dijital ortamlarda doğru bilgilerin yanında sapkın, yalan-yanlış bilgiler yer almaktadır. Ergen bireylerimizin bu sapkın ve yanlış bilgileri edinip dini inançlarında şüpheye düşmelerine sebep olmaktadır. Devlet, aile ve okul olarak iş birliği içerisinde çalışıp gençlerimizi bu sapkın inançlardan ve tehlikeli dijital ortamlardan korumalı ve doğru bir şekilde denetimini yapmalıyız.

Çalışmadaki edindiğim tüm verileri göz önünde bulundurduğumda, dini eğitim verilirken ergenlik dönemindeki gençlerimizin genel olarak aile, okul, arkadaş çevresi, internet, televizyon ve diğer dijital ortamlardan etkilendiği görülmüştür. Bununla birlikte ailenin ergenlerimizin gelişiminde en etkili unsurlardan biri olduğu görülmüştür. Ergenlik dönemindeki bireyin yaşadığı psikolojik ve fiziki değişimlerden dolayı manevi dalgalanmalar yaşayabileceği unutulmalıdır. Bu süreçte biz büyüklerin takındığı tavırlar ergenlerimizin dine olan ilgisini artırabileceği gibi tamamen uzaklaşmasına da neden olabileceğini aklımızdan çıkarmamamız gerekmektedir.

Ergenlik dönemindeki gençlerimizin arkadaş gruplarıyla fazlaca vakit geçirmesini göz önüne aldığımızda, bu ortamların genç üzerinde oldukça etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenden dolayı bireyin, kimlerle arkadaşlık kurduğuna dikkat edilmeli, arkadaş çevresi takip edilmeli ve kötü arkadaş ortamlarına maruz kalmalarının önüne geçilmelidir. Ayrıca ailelerin, gençlerimizin izlediği programlar ve kitle iletişim araçlarıyla geçirdiği vakitleri kontrol etmeli ve sınırlandırmaları konusunda gerekli özeni göstermeleri gerekmektedir. Bununla birlikte ergenlik döneminde din eğitimi verilirken ergenlerimizin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmalı ve gençlerimize yaklaşımlarımızı buna göre belirlemeliyiz. Unutmayalım ki bu süreçte gençlerimiz sevgi merhamet, hoşgörü, anlayış gibi duygulara çok ihtiyaç duymaktadırlar. Kendilerine dini inancı, Peygamberimizi, ahlakı, toplumsal değerlerimizi anlatan kişilerde bu özellikleri aramaktadırlar. Sevgi ve merhamet olmadan, kendimizi sevdirmeden karşımızdaki gençlerimize hiçbir şeyi kabul ettiremeyeceğimizi asla aklımızdan çıkarmamamız gerekmektedir.

Çocukluk çağından başlayarak ergenlik dönemindeki bireylere verilen sağlıklı ve kaliteli bir din eğitimi ile birey, ahlaklı bir kişilik oluşturabilecek ve erdemli, sağlıklı bir toplum oluşmasına katkı sağlamış olacaktır. Unutulmamalıdır ki ergenlik dönemini sağlıklı bir şekilde geçiren, erdemli bir kişilik edinebilen birey açısından kazanacak olan

yine milletimiz ve toplumumuzdur. İyi bir toplumu oluşturan en önemli unsurlar, çocukluk ve gençlik dönemini olumlu ve güzel ahlaklı bir şekilde inşa etmiş olan bireylerdir. Vatanını seven, dini değerlerini yaşayan ve yaşatan, işini en iyi şekilde yapan, insanlara faydalı olmaya çalışan gençlerimiz sayesinde geleceğe umutla bakabileceğimizi ve erdemli bir toplumu oluşturabileceğimizi unutmamalıyız.

KAYNAKÇA

- Arıcı, Asude. *Ergenlerde Dinî Başaçıkma Yöntemi Olarak Dua*. Bursa Uludag University (Turkey), 2005.
- Coşkunsever, Asude. “*Gelişim ve Din Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi Ve Temel Problemleri*”. *Türk Din Psikolojisi Dergisi* 5 (2022), 47-80.
- Çetin, Arife. *Ergenlerde Sosyalleşme, Akran İlişkileri ve Dindarlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Necmettin Erbakan University (Turkey), 2019.
- Demir, Şükran Çevik. *Ergenlerde Benlik Saygısı ve Dini Başa Çıkma*. Bursa Uludag University (Turkey), 2013.
- Dinçel, Esen. “*Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler*”. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Geçgin, Ercan. *Ergenlik Dönemi Din Eğitiminde Sosyal Çevrenin Etkisi*. Kilis 7aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Gündüz, Muhammed Muhdi. “*Gelişim Özellikleri Doğrultusunda Gençliğin Din Eğitimi*”. *Şarkiyat* 12/4 (2020), 1092-1117.
- Kaleci Feyza Nur. *Ergenlik Dönemi Kimlik Oluşumunda Dinin Rolü: Konya Örneği*. Necmettin Erbakan University (Turkey), 2016.
- Memiş, Hülya. *Manevi Danışmanlık Uygulamalarının Ergenlerin Ergenlik Sorunlarıyla Başa Çıkma Düzeylerine Etkisi*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim ..., 2018.
- Koç, Mustafa. “*Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri*”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1/17 (2004), 231-238.
- Parlaz, E. Akçan Vd. “*Ergenlik Dönemi: Fiziksel Büyüme, Psikolojik ve Sosyal Gelişim Süreci*”. *Turkish Family Physician* 3/2 (2012), 10-16.
- Tutku Kalfa, Nazlı. “*Gençlik Dönemi İnanç Gelişimi ve Eğitiminde Etkili Olan Faktörler Üzerine Nitel Bir Araştırma*”. Erişim 06 Aralık 2023. <https://www.proquest.com/openview/1ef5b6150b941f3035437cfe2f1852f5/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2026366&diss=Y>
- TDK. “*Maneviyat Nedir, Tdk Sözlük Anlamı Ne Demek? Tasavvufta Maneviyat Nedir?*” 02 Ağustos 2021. Erişim 06 Aralık 2023.

<https://www.milliyet.com.tr/egitim/sozluk/maneviyat-nedir-tdk-sozluk-anlami-ne-demek-tasavvufta-maneviyat-nedir-6565049>